

Nr 194.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till fattigvård och barnavård för lappar; given Stockholms slott den 23 februari 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Möller anför:

Gällande bestämmelser angående statsbidrag till fattigvård och barnavård för lappar återfinnas i kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 277) med däri genom kungörelserna den 4 maj 1928 (nr 133) och den 19 maj 1933 (nr 238) gjorda ändringar och tillägg. Berörda bestämmelser innehålla bland annat följande:

Statsbidrag utgår dels till fattigvårdssamhällen och kommuner för deras kostnader för fattigvård och barnavård för lappar (*vårdbidrag*), dels till fattigvårdssamhällen och kommunalförbund för uppförande av särskilda ålderdomshem för lappar samt för sådan om- och tillbyggnad av dylikt hem, som

Bihang till riksdagens protokoll 1934. 1 saml. Nr 194.

närmast är att likställa med nybyggnad (*byggnadsbidrag*). Statsbidrag må även utgå till fattigvårdssamhälle eller kommunalförbund för inköp och inrättande till särskilt ålderdomshem för lappar av redan befintlig, för annat ändamål disponerad byggnad.

Vårdbidrag utgår i allmänhet för fattigvård enligt 1 § fattigvårdslagen och för barnavård i de fall, där vederbörande lapp såsom huvudsakligt yrke stadigvarande bedriver renskötsel eller eljest på närmare angivet sätt kan anses tillhöra den rensköttande lappbefolkningen. Bidraget utgör tre fjärdedelar av fattigvårdssamhällets eller kommunens godkända kostnad för fattigvården eller barnavården och utbetalas årsvis i efterskott.

Byggnadsbidrag utgår med hela den godkända kostnaden för uppförande, inrättande eller om- eller tillbyggnad av särskilt ålderdomshem för lappar eller den del därav, som är avsedd för sådana personer, för vilka vårdbidrag utgår. Bidrag till inköp och inrättande till särskilt ålderdomshem för lappar av redan befintlig byggnad utgår med hela köpesumman, i vad den kan skäligen anses belöpa å själva byggnaden, samt hela den godkända kostnaden för erforderliga om- och tillbyggnadsarbeten. Då byggnadsbidrag beviljas, fastställas preliminärt bidragets belopp med ledning av föreliggande kostnadsberäkningar. Av det sålunda fastställda beloppet kan under arbetets gång utbetalas högst tre fjärdedelar, medan återstoden av bidraget utbetalas i efterhand, sedan vederbörande hem blivit avsynat och godkänt.

Enligt övergångsstadgandena gälla i viss utsträckning äldre bestämmelser, på grund varav vissa kommuner, särskilt i Jämtland, i större omfattning än enligt de nya reglerna erhålla gottgörelse av statsmedel för fattigvård åt lappar.

I årets statsverksproposition (V p. 37) meddelade jag vid anmälan av fråga om anslag till fattigvård och barnavård för lappar, att Malå kommun hos Kungl. Maj:t hemställt om beviljande av bidrag till uppförande av ett ålderdomshem, som skulle vara gemensamt för lappar och andra vårdbehövande, samt att för bifall till denna framställning krävdes riksdagens medverkan. Då ärendet vid statsverkspropositionens avlåtande icke förelåg i slutremitterat skick, hemställde jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, i riksstaten för budgetåret 1934/1935 beräkna det ordinarie förslagsanslaget till fattigvård och barnavård för lappar till 180,000 kronor. Kungl. Maj:t beslöt i enlighet härmed.

Jag anholder nu att få upptaga förevarande anslagsfråga till närmare prövning.

Vad då först angår framställningen från Malå kommun, får jag till en början något närmare beröra bestämmelserna om statsbidrag för uppförande eller inrättande av ålderdomshem för lappar.

Förslag om anvisande av anslag till fattigvård och barnavård för lappar förelades riksdagen första gången i proposition den 22 februari 1927, nr 108. I propositionen redogöres bland annat för en av särskilt tillkallad sakkunnig verkställd utredning angående ordnandet av fattigvården bland lapparna. Den sakkunnige hade i förevarande hänseende anfört följande:

Anledningen till förslaget om inrättande av särskilda hem för lappar hade främst varit, att det ur vårdsynpunkt varken för lappar eller för andra understödstagare vore lämpligt, att de olika befolkningselementen sammanfördes inom samma ålderdomshem. Lapparna krävde för sin trevnad

större rörelsefrihet och en mindre preciserad dagordning än som tillämpades vid de vanliga ålderdomshemmen. Över huvud borde i möjligaste mån hänsyn tagas till lapparnas före deras inträde å hemmet förda levnadssätt. Vad beträffade kostnaderna för hemmen vore det uteslutet att tänka sig upp-
rättandet av särskilda ålderdomshem såsom ett kommunalt åliggande, utan staten måste åtaga sig denna angelägenhet.

Departementschefen framhöll bland annat följande:

Den av den sakkunnige uttalade uppfattningen, att en av de största bristerna i den dåvarande lappfattigvården vore den ringa tillgången på för lappar lämpade platser å ålderdomshem, hade vunnit bekräftelse i de i ärendet avgivna yttrandena. Det måste alltså framstå som en viktig uppgift att åstadkomma ändring härutinnan. Beträffande de vägar, som i sådant syfte borde väljas, kunde däremot tvekan råda. Man torde emellertid kunna utgå ifrån att man bäst tillgodosåge lapparnas behov genom anordnande av särskilda ålderdomshem; denna uppfattning bestyrktes ock av erfarenheten av de då befintliga privata anstalterna. Att ålägga kommunerna, vilka enligt lag hade att inrätta ålderdomshem för den allmänna fattigvården, att även bekosta inrättandet av sådana hem särskilt för den lapska fattigvården vore tydligen icke rimligt. Ur dessa synpunkter hade den sakkunnige kommit fram till att föreslå, att staten skulle själv uppföra och driva särskilda ålderdomshem för lappar.

Departementschefen uttalade sig därefter för den lösningen av förevarande spörsmål, att staten skulle, i enlighet med vad den sakkunnige föreslagit, kunna taga initiativ till anordnandet av särskilda ålderdomshem för lappar och tillhandahålla medel till hela byggnadskostnaden men att det skulle ankomma på kommun att uppföra det särskilda hemmet och driva detsamma.

Kungl. Maj:ts förslag, som överensstämde med vad departementschefen sålunda uttalat, lämnades av riksdagen utan erinran.

Malå kommun hemställer i sin förberörda framställning, att Kungl. Maj:t måtte *dels* medgiva kommunen tillstånd att i Malåträsk uppföra gemensam vårdanstalt för lappar och andra vårdtagare med 24 vårdplatser, därav 12 reserverade för lappar, *dels ock* bevilja kommunen ett byggnadsbidrag av 34,000 kronor för uppförande av vårdanstalten mot det att kommunen iklädde sig de skyldigheter, som därav betingades.

Kommunen anför, att antalet renskötande lappar inom kommunen uppginge till omkring 200, inberäknat familjemedlemmar. Detta antal vore visserligen icke stort jämfört med den övriga befolkningen, omkring 3,600 personer, men behovet av anstaltsplatser torde ändock böra beräknas ungefär lika för båda kategorierna. Detta förhållande hade sin grund i lapparnas genomgående något sämre bostäder, mera oregelbundna levnadsförhållanden och större fattigdom. De lappar, varom det här vore fråga, utgjordes av skogslappar, vilka icke bodde i kåtor eller företogo långa vandringar med sina renar utan mestadels uppehölle sig inom socknen eller i dess närhet och som under sina färder brukade logera hos den bofasta befolkningen. Deras bostäder, vardagliga klädedräkt och sedvänjor i övrigt avveke för närvarande icke i mera väsentlig grad från den övriga befolkningens. Ras-

blandningen vore stark å ömse håll, varför samhörighetskänsla genom släktskap ofta föreläge.

Beträffande frågan om ålderdomshemmets anordnande meddelar kommunen, att avtal träffats med domänstyrelsen om inköp av ett f. d. jägmästareboställe i Malåträsk, vilket skulle ombyggas till arbetsstuga, varefter den nuvarande arbetsstugan skulle om- och tillbyggas till ålderdomshem. Arbetsstugan hade uppförts 1926 för en kostnad av omkring 34,000 kronor, tomten oräknad. För om- och tillbyggnaden beräknades enligt uppgjort kostnadsförslag 34,000 kronor, varför den sammanlagda kostnaden för den färdiga anstalten skulle bli 68,000 kronor.

Sedan kommunens framställning insänts till länsstyrelsen i Västerbottens län, införskaffade länsstyrelsen yttranden från lappfogden i länet och statens fattigvårdskonsulent i nionde distriktet.

Lappfogden uttalade sig i princip för kommunens förslag. Därjämte meddelade lappfogden, att han å sammanträde med kommunens skogslappar framlagt planen för det tilltänkta ålderdomshemmet. Lapparna hade därvid intet att andraga mot densamma.

Fattigvårdskonsulenten tillstyrkte likaledes förslaget.

Länsstyrelsen överlämnade med skrivelse den 6 december 1933 handlingarna i ärendet till Kungl. Maj:t. Under upplysning, att länsstyrelsen nämnda dag godkänt den föreliggande planen, såvitt anginge andra vårdbehövande än lappar, vitsordade länsstyrelsen riktigheten av de i kommunens framställning lämnade uppgifterna och tillstyrkte på det livligaste bifall till framställningen.

Kungl. Maj:t har därefter i ärendet inhämtat utlåtanden från statens inspektör för fattigvård och barnavård, byggnadsstyrelsen och statskontoret.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård anför i sitt den 4 januari 1934 dagtecknade utlåtande bland annat, att han tillstyrkte, att framställning gjordes hos riksdagen om tillstånd att inrätta ett gemensamt ålderdomshem.

Vidkommande det begärda statsbidragets belopp framhöll inspektören, att det kunde ifrågasättas, om däri borde inräknas byggnadskostnaden för den nuvarande arbetsstugan, vilken ägdes av Malå kommun. Enligt de grunder, som gällde för statsbidrag till inrättande av såväl arbetshem som hem för kroniskt sjuka, utginge för det fall, att till sådant hem skulle användas i vederbörandes ägo redan befintlig byggnad, som ej uppförts eller inköpts för sådant ändamål, statsbidrag endast till kostnaderna för nödiga om- eller tillbyggnadsarbeten. Då emellertid kommunen genom en sådan förändrad användning av arbetsstugubyggnaden i Malå nödgats anskaffa ny lokal för arbetsstugan, syntes statsbidrag även i berörda hänseende böra utgå, dock icke med högre belopp än som erfordrades för inköp och omändring av annan byggnad för arbetsstugans räkning.

Byggnadsstyrelsen anför i utlåtande den 22 januari 1934, att styrelsen icke haft något att erinra mot den till 34,000 kronor beräknade kostnaden för om- och tillbyggnad av arbetsstugan till ålderdomshem. Utan besiktning på platsen

kunde styrelsen icke närmare bedöma, huruvida det uppgivna värdet av arbetsstugan, 34,000 kronor, vore i och för sig skäligt. Emellertid hade styrelsen icke något att erinra mot att kommunen finge tillgodoräkna sig det sålunda angivna värdet, då av den i ärendet framlagda utredningen rörande anordnandet av en ny arbetsstuga för kommunen framginge, att kostnaderna därför beräknades till sammanlagt 30,000 kronor, vilket belopp, såvitt styrelsen utan besiktning på platsen kunde bedöma, syntes vara väl knappt tilltaget.

Slutligen har statskontoret i utlåtande den 7 februari 1934 anfört, att, då intet syntes vara att erinra mot att statsbidrag utginge till anordnande på föreslaget sätt av ett för lappar och andra vårdbehövande gemensamt ålderdomshem, statskontoret tillstyrkte, att framställning gjordes hos riksdagen om medgivande för Kungl. Maj:t att med anlåtande av anslaget till fattigvård och barnavård för lappar och med iakttagande i tillämpliga delar av bestämmelserna i kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 277) till kommunen för ifrågavarande ändamål anvisa högst 34,000 kronor.

Angående de sannolika kraven å statsbidrag för fattigvård och barnavård för lappar under budgetåret 1934/1935 hava å socialdepartementets byrå för fattigvård och barnavård verkställt vissa beräkningar, som i vad de avse erforderliga byggnadsbidrag, bland annat, grundats på infordrade uppgifter från vederbörande länsstyrelser. Enligt dessa beräkningar skulle utgifterna under nämnda budgetår kunna uppskattas till omkring 179,000 kronor, därav 90,000 kronor för vårdbidrag och 89,000 kronor för byggnadsbidrag. Sistnämnda belopp avser, förutom bidrag till Malå kommun å 34,000 kronor, bidrag till Sorsele kommun.

Av vad jag förut anfört framgår, att det med hänsyn till lapparnas levnadsvanor ansetts erforderligt att anordna särskilda ålderdomshem för dem samt att staten bekostar anordnandet av dessa hem, emedan statsmakterna icke velat betunga kommunerna med kostnaden såväl för särskilt hem för lappar som för allmänt ålderdomshem. Enligt utredningen i ärendet synas lappar och andra vårdbehövande i Malå utan större olägenheter kunna hänvisas till gemensamt hem, och skulle det på grund härav kunna ifrågasättas, om icke kommunen rätteligen själv borde svara för kostnaden för hemmets anordnande. Emellertid bör beaktas, att kommunen, därest den beslutat att uppföra särskilt ålderdomshem för lappar, till synes haft anledning räkna med att erhålla statsbidrag för byggnadskostnaden, som i så fall skulle hava uppgått till ej obetydligt högre belopp än det, varom nu är fråga. Vid sådant förhållande och då samtliga i ärendet hörda myndigheter tillstyrkt kommunens fränställning, anser jag skäligt, att statsbidrag beviljas till hemmets anordnande. Vidkommande bidragets storlek förordar jag, att bidrag med hänsyn till utredningen i ärendet utgår med högst det av kommunen begärda beloppet eller 34,000 kronor. Med anordnandet av ålderdomshem i Malå samt det ålderdomshem i Sorsele, till vilket byggnadsbidrag jämväl beräknats för nästa budgetår, hava samtliga erforderliga lappålderdomshem uppförts.

Departements-
chefen.

I detta sammanhang ber jag att få omnämna en av fattigvårdsstyrelsens ordförande i Tärna kommun hos statens inspektör för fattigvård och barnavård gjord och för mig anmäld förfrågan om tillstånd för kommunen, som ej har allmänt ålderdomshem, att å dess särskilda ålderdomshem för lappar intaga även andra vårdbehövande. Tillstyrkande yttranden hava i ärendet avgivits av vederbörande lappfogde och fattigvårdskonsulent samt av länsstyrelsen i Västerbottens län, som meddelat, att antalet andra vårdbehövande än lappar inom kommunen för närvarande utgör sex. Såframt riksdagen icke däremot framställer någon erinran, har jag för avsikt föreslå Kungl. Maj:t förklara hinder från Kungl. Maj:ts sida icke möta mot att å hemmet intagas även andra vårdbehövande i den utsträckning så ske kan utan eftersättande av hemmets egentliga uppgift.

Vad slutligen angår det för nästa budgetår erforderliga anslagsbeloppet har detsamma syntts mig kunna uppskattas till i runt tal 180,000 kronor.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels nedsätta det ordinarie förslagsanslaget till fattigvård och barnavård för lappar, nu 200,000 kronor, med 20,000 kronor till ... kronor 180,000;

dels ock medgiva, att Malå kommun må av ifrågavarande anslag beviljas statsbidrag för anordnande av ett för lappar och andra vårdbehövande gemensamt ålderdomshem med högst 34,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Bertil Wirseen.